

56.

CULTUREMAP

CULTUREMAP – tanulmány az európai kulturális weboldalakról

A CULTUREMAP tanulmány célja az volt, hogy feltérképezze és elemezze azokat a már létező európai weboldalakat, amelyek a kultúra és a művészi kifejezés területén az információcsere és a nyilvános vita eszközeként szolgálnak, illetve teret biztosítanak a kulturális projektekkel kapcsolatos vélemények cseréjéhez.

A tanulmány keretében összesen 388 kulturális témájú internetes oldalt vizsgáltak meg. A kiválasztásnál a következő kritériumokat vették figyelembe. Először is, az oldalnak valódi európai dimenzióval kellett rendelkeznie. Másodszor, úttörőnek kellett lennie a Web 2.0 funkciók alkalmazásában. Harmadszor, az oldalnak interaktívnek kellett lennie és lehetőséget kellett biztosítani a kommunikációra. Azok az oldalak is a vizsgálat tárgyát képezték, amelyek nem rendelkeztek ugyan európai dimenzióval, de saját országukban úttörőnek számítottak, és megvolt bennünk a lehetőség, hogy a nemzeti határokon túlra terjeszkedjenek. Az egyértelmű európai dimenzióval rendelkező oldalak akkor is bekerültek a vizsgált oldalak közé, ha nem alkalmaztak Web 2.0 funkciókat.

A tanulmány eredményei

Az oldalak működtetői: a vizsgált weboldalak 68%-át nonprofit szervezet működteti, 15%-át pedig valamilyen állami szerv. Mindössze 7%-ukat működtette valamilyen magántulajdonban lévő, profitorientált szervezet. Ez azt a tényt bizonyítja, hogy az európai kulturális szektort döntően a nonprofit szervezetek uralják, még az internetes oldalak működtetése területén is. Azt a tendenciát lehet megfigyelni, hogy az új uniós tagállamokban az állami szféra dominál, míg a régebbi tagállamokban a nonprofit szféra jellemzőbb. Ennek oka valószínűleg az alacsonyabb fejlettségi szint, hiszen ahhoz, hogy ezek az oldalak egyáltalán létrejöhessenek, állami támogatásra van szükség, és csak később kezdenek el az oldal működtetői egyéb forrásokat felkutatni, amelyek anyagi függetlenséget biztosítanak az állami szervektől.

Ágazatok szerinti megoszlás: az oldalak 35%-a a következő három művészi ágazathoz kapcsolódik: előadó-művészetek, vizuális művészetek, zeneművészet. Az oldalak 20–25%-a pedig a következő ágazatokhoz: filmművészet, kulturális és építészeti örökség, irodalom, kulturális politika, kulturális témájú tudományos kutatás. Az egyéb ágazatok az oldalak fennmaradó 10–20%-án osztoznak.

Célcsoportok szerinti megoszlás: az oldalak 66%-a kulturális intézmények vezetőinek szól (tehát kulturális menedzsereknek), 62%-a pedig művészeknek. Az oldalak 40%-a említi a szélesebb nyilvánosságot mint célközönséget. Ez utóbbi lényegesen gyakrabban fordul elő a profitorientált weboldalaknál, ahol egy minél szélesebb közönség megszólítása célszerű, hiszen így várhatóak bevételek a fizetős szolgáltatások igénybevételéből. Ezek a szolgáltatások 60%-ban e-kereskedelmet jelentenek, 45%-ban pedig valamilyen képzési szolgáltatást.

Az oldalak célja: a túlnyomó többség (97%) elsődleges célja az információnyújtás. 57%-uk hoz létre virtuális közösséget kommunikáció és információcsere céljából. 34%-uk a művészek mobilitását támogatja, 28% pedig képzési és kapacitásbővítési szolgáltatásokat nyújt. 64%-uk

a kultúrák közötti párbeszédet és megértést jelöli meg elsődleges kulturális értéként, amit működésével elő szeretne mozdítani, 51%-uk pedig a művészi kifejezést szeretné támogatni.

Nyelv szerinti megoszlás: az angol messzemenőig domináns nyelv ezen oldalak körében (94%, tehát számszerűen 365 oldal). Ezt 97 francia nyelvű, és 70 német nyelvű oldal követi. Az oldalak csaknem 40%-a kétnyelvű (jellemzően az adott ország hivatalos nyelve mellett angol nyelvű). Az oldalak 26%-a kizárólag angol nyelvű (és van közöttük olyan weboldal is, amely nem az Egyesült Királyságból vagy Írországból származik). Az oldalak 15%-a továbbra is csak (az angoltól különböző) helyi hivatalos nyelven működik. Ezek közül néhány tartalmaz rövid összefoglalást a tartalomról angol vagy más idegen nyelven.

A felhasználók részvétele az oldal tartalmának alakításában: az oldalak 53%-a nem teszi lehetővé a felhasználók és a látogatók számára, hogy részt vehessenek az oldal tartalmának formálásában. A fennmaradó 47% jelentős része is csupán olyan lehetőséget biztosít, hogy a felhasználók fórumokon vitatkozhassanak különböző témákról, illetve blogolhassanak. A fotók, képek és egyéb audiovizuális tartalmak feltöltése csak nagyon kevés oldalnál lehetséges. A vélemény kifejtésének (szavazás, értékelés, e-felmérés) lehetővé tétele szintén nem túl népszerű funkció. Az „online média” kategóriába sorolható weboldalak a legfejlettebbek ebből a szempontból (ezek 60%-a biztosít ilyen lehetőséget), ezt követik a zenei produkciós oldalak (52%). A lemaradók között vannak: kulturális kreatív iparágak (28%), kulturális politika témájú oldalak (34%), irodalom (28%) és a közösségi művészetek (39%).

Funkciók szerinti megoszlás: interaktív funkciókat csak meglehetősen kevés weboldal biztosít (ezek növekvő mértékű interaktivitás szerint rendezve: fórum, blog, chat, wiki). Ebből a szempontból is az „online média” kategóriába sorolható oldalak az élenjárók, őket követik a filmes és a zenei témájú oldalak. A lemaradók pedig a múzeumok/archívumok, kulturális politika és kultúra-tudomány.

Frissítési idő: a legtöbb vizsgált oldalt nagy gyakorisággal frissítik. Egyharmadukat naponta, másik egyharmadukat pedig hetente frissítik. Az oldalak 93%-ánál az oldal működtetője saját maga látja el ezt a feladatot, és csak a fennmaradó 7% vesz igénybe valamilyen külső szakembert vagy ügynökséget.

A finanszírozás kérdései: döntően az állami szektor és a nonprofit szektor finanszírozza ezen oldalak működését. Az oldalak 34%-a többféle pénzügyi forrást is igénybe vesz. 13%-ukat csak projektszerűen finanszírozzák, és ezért valószínűleg csak meghatározott ideig tudnak működni. Az oldalak nagyjából fele mögött áll tartós pénzügyi forrás, ami biztosítja működésüket az elkövetkező három évben (18%), vagy azon túl is (30%). Az oldalak 38%-a ellenben egy éven belül ki fog fogyni a szükséges anyagi eszközökből, 14%-uk pedig egyáltalán nem rendelkezik a folytatáshoz szükséges pénzzel. A profitorientált és magánkézben lévő internetes oldalak jellemzően stabilabb pénzügyi helyzetben vannak, bár statisztikailag felülmúlják őket az állami finanszírozású oldalak. Azoknak a weboldalnak, amelyek teljes mértékben állami támogatásból finanszírozzák működésüket, 55%-a nyilatkozott úgy, hogy a következő három éven túl is biztos anyagi háttérrel rendelkezik (a magánkézben lévő weboldalaknál ez 44%). Ezen oldalak között nem volt olyan, amelynél teljesen hiányzott volna az anyagi támogatás, ellenben a versenyszféra által finanszírozott oldalak közül 22% ide sorolta magát. Az anyagilag legkevésbé stabil helyzetben a projekt jellegű finanszírozásban részesülő weboldalak vannak, ezeket a nemzetközileg finanszírozott oldalak követik.

A tanulmány készítői a következő javaslatokkal álltak elő, annak érdekében, hogy a jövőben az internetet jobban ki lehessen használni, mint az európai szintű kulturális és művészi vita, valamint a kulturális ágazatokon is átnyúló információcsere eszközét.

1. Létre kellene hozni egy online hozzáférési pontot és egy útmutatót az összes kulturális ágazat képviselői számára, hogy a már létező weboldalaknak segítséget nyújtsanak a fejlesztéshez (a Web 2.0 funkciók alkalmazásához, úgymint blog, chat, wiki). Arra lenne ugyanis szükség, hogy Európa-szerte magas színvonalú információkkal lássák el a kulturális szektor szereplőit különböző formátumokban (szöveg, zene, videó, fotó stb.). Az oldalaknak lehetővé kellene tenni, hogy a felhasználók maguk is aktívan részt vehessenek a tartalom alakításában, illetve csatlakozniuk kellene a különböző közösségi oldalakhoz (Facebook, Twitter stb.).
2. A már létező finanszírozási formákra és programokra építve hosszabb távra szóló pénzügyi támogatási lehetőségeket kellene biztosítani ezen oldalak működéséhez.
3. Az oldalak működtetői számára továbbképzést kellene szervezni a következő témákban: a) Web 2.0 funkciók alkalmazása; b) a weboldalak és azok tartalmának menedzselése; c) az oldalak minél jobb használhatóságának megvalósítása; d) az oldal céljainak megvalósításához leginkább megfelelő Web-technológiák kiválasztása.
4. A kulturális élet szereplőinek fizikai találkozása, hogy a virtuális együttműködésen túlmenően tényleges kooperáció is kialakulhasson.
5. A virtuális közösségekbe való belépés, csatlakozás a különböző közösségi oldalakhoz, hogy szélesebb körben szolgáltatthassanak információkat kulturális eseményekről és termékekről (különösen a fiatalok mint potenciális kulturális közönség figyelmének felkeltése érdekében).
6. Többnyelvű oldalak létrehozása és működtetése.
7. Egy újabb támogatási és finanszírozási célkitűzést kellene létrehozni a közösségi kulturális politikán belül a helyi fejlesztések („grassroots” típusú fejlődés) támogatására a kulturális weboldalak területén, hogy a kis szereplőknek több lehetőséget biztosítsanak.
8. Fokozottan kell figyelni a szerzői jog területén felmerülő problémákra.
9. Bővíteni kellene a CULTUREMAP online adatbázisát újabb esettanulmányokkal, hogy a kulturális szereplők és intézmények egymás példájából tanulhassanak. Népszerűsíteni kellene a „CULTUREMAP Online Knowledge Base”-t és növelni az újabb belépők számát a „submit your case” funkció használatával.

A kulturális szereplőknek sürgősen szüksége lenne a tájékoztatás és irányítás szervezettebb formájára. A következő lépés egy online hozzáférési pont létrehozása lehetne. Ezt egy olyan portál formájában érdemes megtenni, amely ernyőszerűen lefedi az összes kulturális ágazatot. Ugyanakkor a portált a különböző ágazatok eltérő céljai mentén érdemes szerkezetileg tagolni, ezzel egyrészt szinergiát lehet elérni, másrészt el lehet kerülni a „spanyolviasz feltalálásának” esetét. A portálnak világos és jól átlátható struktúrával kell rendelkeznie, hogy biztosítani tudja a szükséges tájékoztatást és irányítást. (A portál munkacíme: CulturEurope.) A nyílt koordináció módszerét (OMC – Open Method of Coordination) érdemes alkalmazni, hogy meghatározzák a kulturális szféra célkitűzéseit, majd elősegítsék ezek megvalósítását. Ezt a folyamatot egy megvalósíthatósági tanulmánynak kell követnie, a főbb kulturális szereplők átfogó céljainak megismerése és egy átfogó „CulturEurope koncepció” kidolgozása érdekében.

Az Európai Bizottság szerepe a következőket foglalná magában: a nyílt koordinációs folyamat moderálása, pénzügyi támogatás biztosítása a megvalósíthatósági tanulmányhoz, végül a CulturEurope portál technikai megvalósítása és konkrét tartalmának megfogalmazása.

A már létező kulturális portálok és weboldalak számára is sok fejlődési lehetőség létezik. Nagy részük pusztán információk szolgáltatására korlátozódik, és csak kevés lehetőséget biztosítanak az interaktivitásra, valamint a felhasználók közreműködésére az oldal tartalmának formálásában. Ez nagy valószínűséggel abból adódik, hogy nincsenek tisztában a lehetőségekkel, illetve nem tudják, hogyan alkalmazzák ezeket. Annak érdekében, hogy a Web 2.0 funkciókat szélesebb körben tudják alkalmazni, illetve hogy az oldalak többnyelvűsége biztosított legyen, elsősorban anyagi támogatásra van szükség. Szükség van ezen túlmenően különböző továbbképzésekre és esettanulmányokra, hogy a már megvalósult és sikeres példákból tanulni lehessen. A Web 2.0 funkciók szélesebb körű alkalmazása és a közösségi portálokon (Facebook, Twitter) való jelenlét segíthet a fiatalabb generáció figyelmének felkeltésében.

Mindenképpen át kell gondolni, hogy milyen pénzügyi támogatási formákkal lehetne biztosítani az oldalak hosszú távú fenntarthatóságát. Sok weboldal ugyanis nem rendelkezik a működtetéshez, karbantartáshoz és továbbfejlesztéshez szükséges anyagi háttérrel. Számos internetes oldal részesül ugyan állami támogatásban, de a támogatási időszak lejártá után nem áll majd rendelkezésükre olyan anyagi forrás, amely biztosítaná további működésüket. Különösen a bizonyíthatóan sikeres európai kulturális weboldalaknál kellene megvizsgálni, hogy milyen ösztönző, illetve támogatási formák segítségével lehetne biztosítani túlélésüket.

Ezenkívül több téma is további vizsgálatot igényelne:

- a szerzői joggal kapcsolatban felmerülő problémák,
- a „grassroots” típusú fejlődés, amely az európai kulturális szféra számára nagyon hasznos lenne, de amelyhez jelenleg nem léteznek megfelelő támogató rendszerek,
- a kulturális szféra szereplőinek fizikai találkozója, ami elősegítené a valódi együttműködés kialakítását és a művészek mobilitását.